

Děkanský program

1. Úvod

V tomto programu vycházím z názoru, že Právnická fakulta Univerzity Karlovy (dále jen "fakulta") nevyužívá naplno potenciál, kterým disponuje. Program nabízí externí pohled na fakultu, na její silné a slabé stránky, a předkládá návrhy dalšího rozvoje fakulty, jehož cílem je silné stránky postupně rozvinout a slabé potlačit.

Program se v řadě parametrů shoduje s Dlouhodobým záměrem Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze na období 2011 – 2015 (link zde - <http://www.prf.cuni.cz/dcz/dokumenty/uredni-deska/1404044374/>). Neměl by proto být pro fakultu ani její akademický senát překvapením.

V rozsahu, v němž tyto zprávy obsahují relevantní informace, vycházím v tomto programu z údajů obsažených ve výročních zprávách o činnosti fakulty za rok 2010 a 2011 (link zde - <http://www.prf.cuni.cz/dcz/dokumenty/uredni-deska/1404044374/>).

Program je členěn do pěti věcných částí, z nichž každá je orientována na jednu z hlavních oblastí činností fakulty – pregraduální studium (část 2), postgraduální studium (část 3), akademičtí pracovníci (část 4), technologické, provozní a finanční zázemí a odměňování pracovníků fakulty (část 5) a společenské angažmá fakulty (část 6).

V politickém či korporačním prostředí by dokument tohoto rozsahu nepochybně v úvodu obsahoval tzv. "executive summary" – tedy krátké, zjednodušující shrnutí obsahu dokumentu pro ty, kdo nemají chuť či čas si dokument přečíst. Mám za to, že v univerzitním prostředí takový postup není vhodný, a rozhodně ne u dokumentu, jakým je děkanský program.

Poznámky k programu pochopitelně přivítám – je možno mi je zasílat na emailovou adresu, uvedenou na webových stránkách kandidatury (www.tomasrichter.cz) pod záložkou "Kontakt".

2. Pregraduální studium

Pregraduální studium je přirozeným těžištěm všech činností fakulty, jeho studenti – současní, minulí i budoucí – jsou hlavní skupinou uživatelů, kvůli které fakulta existuje. Předpokládám rovněž, že pregraduální studium je hlavním zdrojem příjmů - a největším nákladem - fakulty, s ohledem na absenci finančních výsledků ve výročních zprávách o činnosti fakulty však jde o pouhý předpoklad.

Zároveň platí, že jde o oblast činnosti, v níž jsou zásadní změny proveditelné nejobtížněji, což ostatně ukazuje sám historický vývoj pregraduálního studijního programu fakulty po roce 1989 i současné období souběhu dvou odlišných studijních programů.

2.1 Silné a slabé stránky

Mezi silné stránky pregraduálního studijního programu fakulty patří jeho trvalí atraktivita mezi uchazeči o studium, ovlivněná nepochybně prestiží Univerzity Karlovy jako celku. Dle výroční zprávy za rok 2011 obdržela fakulta pro školní rok 2011/2012 celkem 3.869 přihlášek do pregraduálního studia (s. 5 výroční zprávy). Při počtu 728 uchazečů doporučených k přijetí (ditto) fakulta přijímala cca jednoho z 5 uchazečů, což představuje pro fakultu komfortní "převis poptávky nad nabídkou." Silnou stránkou je rovněž skutečnost, že fakulta začala používat pro účely přijímacího řízení Národní srovnávací testy, vytvářené a vyhodnocované externím dodavatelem. Silnou stránkou ve srovnání s jinými tuzemskými právními fakultami je nepochybně výuka cizích jazyků a síť vztahů fakulty se zahraničními univerzitami, umožňující pregraduálním studentům vybírat z rozsáhlé nabídky míst v rámci programu Erasmus, i mimo jeho rámec. Ve srovnání s vedoucími světovými právními fakultami má fakulta ojedinělé zázemí v historicko-právních disciplínách. Pozitivním faktorem je nepochybně široká škála volitelných a výběrových předmětů, umožňující pregraduálním studentům spoluvytvářet si své vlastní kurikulum.

Pregraduální studium dále profituje z relativně kvalitního technického zázemí, včetně dobře vybavené a hojně využívané knihovny (tyto faktory jsou pochopitelně důležité i pro podporu všech dalších činností fakulty). Významným faktorem působícím ve prospěch fakulty je zcela jistě její umístění v samém centru hlavního města Prahy, které nabízí studentům i absolventům fakulty řadu atraktivních příležitostí na svém pracovním trhu, v rámci České republiky zcela výjimečném. Důležitým prvkem atraktivity fakulty pro pregraduální studenty je pak bezpochyby společenský a kulturní život hlavního města, v tuzemském kontextu svým rozsahem a různorodostí rovněž ojedinělý.

Za slabé stránky pregraduálního studijního programu považují především kolísající kvalitu výuky. Z reakcí studentů a absolventů fakulty lze usuzovat, že vedle výborných pracovišť a pedagogů má fakulta také pracoviště a pedagogy, jejichž výuku nevnímají studenti jako přínos svému intelektuálnímu a odbornému rozvoji. Při absenci výsledků formalizované zpětné vazby ze strany studentů je bohužel nemožné posoudit, v jakém poměru jsou k sobě oba typy pedagogických výkonů, s nimiž se studenti pregraduálního studia na fakultě setkávají.

Za slabou stránku stávajícího pregraduálního studijního programu považují rovněž způsob, jakým jsou výsledky studia hodnoceny. S částečnou výjimkou známek z klauzurních prací mají známky, dosažené v průběhu studia na fakultě, jen velmi nízkou vypovídací hodnotu, a pracovní trh k nim tak také při posuzování uchazečů o zaměstnání přistupuje.

Problematická je i kreditní dotace nepovinných předmětů: nízké kreditní dotace vytlačují studenty do lépe dotovaných předmětů na jiných fakultách univerzity, což s ohledem na velikost fakulty způsobuje v rámci univerzity nerovnováhu a napětí ve vztazích mezi fakultou a ostatními fakultami a pracovišti.

Podle všeho přetrvávají též praktické obtíže v organizaci studia – ilustrativním příkladem jsou nedostatky v procesu elektronických zápisů do předmětů, jež jsou glosovány i mimo fakultu, nebo netransparentnost studijních prekvizit, včetně jejich náhlých změn.

Pregraduálnímu programu jistě nepomáhá, že v hodnoceních seriózních tištěných médiích se fakulta opakovaně neumísťuje na pozici vedoucí tuzemské instituce ve svém oboru (naposledy srov. Hospodářské noviny, *Práva se nejlépe studují v Brně, v ekonomii vítězí Praha*, 24. ledna 2013; Lidové noviny, *Když na práva, tak v Brně. Potřetí*, 2. února 2013). O absenci fakulty v mezinárodních žebříčcích není třeba hovořit, jelikož ty pravděpodobně nejsou pro orientaci uchazečů o pregraduální studium práva v ČR příliš relevantní.

Opustím-li parametry stávajícího studijního programu, pak na koncepční úrovni považuji za slabinu stávajícího pregraduálního programu a koncepce výuky v něm přílišný důraz na momentálně platná právní pravidla vyučovaných oborů a nedostatečnou koncentraci na kritické porozumění principům právní regulace ve vyučovaných oborech. S tím souvisí nedostatečný důraz na širší kontext působení práva ve společnosti. Nedostatečná je dle mého názoru rovněž výuka metodologie akademické práce a praktických dovedností potřebných pro právní praxi. Pokud jde o vyučované obory jako takové, mám za to, že fakulta vyžaduje studium příliš mnoha disciplin jako disciplin povinných, a to včetně těch právních oborů a podoborů, které v praxi i výzkumu představují velmi úzké specializace a jako takové by měly být i vyučovány.

2.2 Návrhy dalšího rozvoje pregraduálního programu

S ohledem na setrvačnost běhu pregraduálního studia na existujících školách je vhodné rozdělit návrhy rozvoje tohoto studia na opatření proveditelná v krátkém horizontu, a opatření, která jsou svou povahou dlouhodobá.

2.2.1 Opatření realizovatelná v krátkém horizontu

Do této kategorie patří opatření týkající se přijímání studentů do pregraduálního studia, hodnocení výuky, hodnocení výsledků studia, organizace studia a komunikace fakulty se studenty, a služeb souvisejících s kariérními příležitostmi studentů.

(a) Přijímání studentů

Pokud jde o přijímání studentů do pregraduálního studia, ztotožňuji se záměrem fakulty dosáhnout postupně snížení počtu studentů přijímaných do prvního ročníku (viz stranu 2 dlouhodobého záměru fakulty, poslední odstavec zdola). Demografický trend nadcházejících maturitních ročníků ostatně tomuto záměru poskytuje přirozené prostředí. Tohoto snížení by však nemělo být dosaženo tím, že uchazeči o studium práv budou dávat přednost jiným právnickým fakultám (např. pro školní rok 2011/2012 obdržela fakulta o cca 400, tj. o cca deset procent přihlášek méně, než fakulta brněnská - viz její výroční zprávu za rok 2011 zde: <http://www.law.muni.cz/content/cs/o-fakulte/predpisy-informace/vyrocnizpravy/>).

Přechod fakulty na externě tvořené a vyhodnocované Národní srovnávací testy považuji jednoznačně za správné opatření. Pokud a dokud nebudou na trhu k dispozici kvalitní testy vytvořené speciálně pro prověřování předpokladů ke studiu práva (srov. např. <http://www.lsac.org/>), měla by fakulta u Národních srovnávacích testů rozhodně setrvat a vhodným nastavením minimálního skóre směřovat k postupnému snížení počtu/zvýšení kvality přijímaných studentů pregraduálního programu.

Součástí procesu přijímání studentů je i komunikace s budoucími uchazeči o studium v době jejich studia na středních školách, především gymnáziích v ČR a SR. Zda a jaké aktivity fakulta v tomto ohledu dnes vyvíjí nevíme, jde však o jednu z oblastí, na něž se fakulta bude muset zaměřit, chce-li získávat z každé relevantní věkové skupiny v ČR a SR ty nejkvalitnější uchazeče o studium. Komunikace ve vztahu ke středním školám bude nezbytná také v souvislosti se zvýšenými požadavky na jazykovou výbavu uchazečů (k tomu dále část 2.2.2(ba) *in fine*).

Za extrémně problematickou pokládám praxi, podle níž fakulta umožňuje platícím účastníkům tzv. kurzu celoživotního vzdělávání vstoupit do pregraduálního studia v jeho druhém ročníku, a to bez přijímacího řízení. Podle údajů ve výročních zprávách se tento postup týká ročně více než 100 uchazečů: v roce 2011/2012 celkem 133 osob, tedy cca 18ti procent počtu studentů přijímaných do prvního ročníku řádným způsobem (s. 5 výroční zprávy fakulty za rok 2011). Jakkoli fakulta evidentně kvituje tržby z tohoto kurzu (s. 5 dlouhodobého záměru fakulty, druhý odstavec shora) a uvažuje z tohoto důvodu dokonce o jeho dalším rozšíření, mám za to, že je naopak třeba velmi pečlivě zvážit, zda tato praxe nekompromituje akademickou integritu fakulty.

(b) Hodnocení výuky

Dlouhodobý záměr fakulty předpokládá, že pro další zlepšení výuky v pregraduálním studiu bude využit nový systém hodnocení kvality výuky studenty (s. 2 dlouhodobého záměru fakulty, třetí odstavec zdola). S dlouhodobým záměrem fakulty se v tomto bodu zcela ztotožňuji. Zavedení metodologicky korektního sběru zpětné vazby studentů ohledně kvality výuky je klíčové pro další rozvoj pregraduálního programu. Konkrétní parametry systému, který fakulta hodlá začít používat či již používá, nelze z dlouhodobého záměru ani výročních zpráv seznat, v každém případě však na jiných fakultách Univerzity Karlovy i na jiných vysokých školách v tuzemsku i zahraničí existují s procesy získávání, zpracovávání a vyhodnocování studentské zpětné vazby mnohaleté zkušenosti, z nichž může fakulta čerpat.

(c) Hodnocení výsledků studia

Za neudržitelnou považuji stávající praxi ústního zkoušení. Za prioritní krátkodobý úkol v pregraduálním studiu považuji změnit metodiku zkoušení tak, aby zkoušky byly zásadně písemné, anonymní, průřezové a shodné pro všechny studenty daného kursu. Výjimkami by měly být pouze praktické předměty zaměřené v podstatném rozsahu na ústní projev.

Takový systém zkoušení (praktikovaný standardně na univerzitách v řadě zemí západního světa, ale např. i v Polsku) chrání studenty před nemeritorními faktory hodnocení jejich výkonu a zajišťuje jejich výsledkům přezkoumatelnost – což je pro další profesní a životní postoje studentů práva obzvláště důležité. Znamky z fakulty začnou lépe vypovídat o akademických schopnostech studentů, a stanou se relevantní informací pro pracovní trh. Z pohledu pedagogů se bude jednat o výraznou úsporu času stráveného zkoušením a pro mnohé též vítanou hráz před nemeritorními vlivy, vstupujícími do ústního procesu zkoušení.

Metodika písemného anonymního zkoušení je na jiných vysokých školách v tuzemsku i zahraničí podrobně rozpracována a fakulta bude moci těchto zkušeností využít k výběru takových přístupů, které jsou s ohledem na její studijní program nejvhodnější. Pro různé

typy předmětů se budou hodit různé typy písemných zkoušek – pro některé budou vhodné testy s výběrem více řešení, pro jiné klauzury v dosavadním stylu, pro další klauzury, které se více blíží těm německým či americkým (s důrazem na možnost více řešení, studentovu schopnost rozpoznávat právní problémy ve složitějším skutkovém ději a nabídnout strukturovanou právní argumentaci), a pro jiné esej na zadané téma, vypracovaná ve třídě s možností přinést si libovolnou literaturu, ve třídě bez této možnosti, anebo (u menších seminářů) vypracovaná i mimo fakultu tak, že řešení nutno elektronicky odevzdat do 24 hodin od zadání. Jednotlivé katedry a vyučující si v rámci celofakultně stanovené obecné metodiky zvolí nejvhodnější zkušební formát pro jimi vyučované předměty.

(d) Výuka v paralelních kurzech

Zavedení výše popsané metodiky hodnocení výuky a hodnocení výsledků studia umožní zavést praxi, podle níž budou "velké" povinné předměty vyučovány již ve stávajícím studijním plánu paralelně v několika menších kurzech více vyučujícími, mezi nimiž budou studenti moci volit. Informace plynoucí ze studentských preferencí (při zavedení vhodných opatření k identifikaci a omezení strategického chování vyučujících) poskytnou další důležitou informaci o pedagogické činnosti jednotlivých vyučujících.

(e) Organizace studia a komunikace fakulty se studenty

Komunikační nástroje používané při organizaci studia, včetně on-line nástrojů, je třeba revidovat a zajistit, aby fungovaly správně. Není-li to možné prostřednictvím nástrojů a řešení poskytovaných centrálně univerzitou, bude fakulta muset urychleně vyvinout vlastní nástroje a řešení, vyhovující jejím podmínkám. V rámci jiných fakult Univerzity Karlovy ostatně takový postup není ničím neobvyklým – fakulta může jejich zkušeností využít.

Fakulta musí usilovat o otevřenou komunikaci s pregraduálními studenty, a to oběma směry, a vytvářet k tomu vhodné podmínky.

Fakulta musí zvláště vycházet vstříc nově zapsaným studentům a být jim nápomocna v úvodní orientaci ve fungování fakulty a v jejím kurikulu. Jakkoli ani po plánovaném poklesu počtu přijímaných studentů nebude fakulta nikdy v pozici školy, která by mohla praktikovat skutečný tutoriální způsob výuky, musí přesto v rámci možného usilovat o to, aby svým studentům nabízela v průběhu jejich studia vedení a pomáhala jim směřovat k takové studijní orientaci, které bude nejlépe odpovídat jejich talentu, zájmům a záměrům.

(f) Služby v oblasti kariérních příležitostí

Studenti pregraduálního studia vyhledávají dva druhy angažmá v právní praxi – angažmá v průběhu studia a angažmá po absolutoriu. V obou ohledech by fakulta mohla využívat "síťových efektů" a u obou druhů angažmá by mohla pro své pregraduální studenty zprostředkovávat relevantní informace.

Pokud jde o angažmá v průběhu studia, fakulta by mohla podporovat zejména letní pracovní angažmá, soustředit (a do značné míry též generovat) poptávky zaměstnavatelů z oboru právo po letních studentských praxích, a naopak soustředit a studentům zpřístupňovat zpětnou vazbu ohledně jednotlivých zaměstnavatelů. (Angažmá v průběhu semestrů by fakulta z logických důvodů aktivně podporovat neměla – naopak, podstatnou (byť

dlouhodobou) součástí tohoto programu je zaujmout studenty kvalitou nabízené výuky natolik, aby preferovali účast na výuce před výdělečnými činnostmi na pražském pracovním trhu. Pražský pracovní trh je v jistém smyslu mnohem vážnějším "konkurentem" pregraduálního programu fakulty, než programy jiných právnických fakult v ČR a SR. Konečným měřítkem úspěchu změn v pregraduálním studiu tak bude mj. dosažení stavu, ve kterém kvalitní pražské právní praxe začnou preferovat ty absolventy, kteří výuku navštěvovali před těmi, kteří namísto toho pracovali).

Obdobným způsobem by fakulta mohla fungovat ve vztahu ke kariérním příležitostem svých čerstvých absolventů. Na základě zpětné vazby by navíc v delším časovém horizontu vzniklo na straně fakulty důležité know-how ohledně kvality příležitostí na pracovním trhu v oboru právo, které trh v současnosti na privátní bázi neposkytuje, a které by bylo jejím studentům k dispozici.

Informace o pracovním angažmá absolventů neoddělitelně souvisí s aktivitami fakulty v oblasti vztahů s absolventy (k tomu viz část 5.2.1 (Finanční motivace pracovníků fakulty / získávání dodatečných finančních zdrojů)).

2.2.2 Opatření realizovatelná ve středním a dlouhém horizontu

Tato část programu shrnuje koncepční změny v pregraduálním studijním programu, které jsou podstatou a důvodem mé kandidatury. Na rozdíl od spíše operativních opatření popsaných v části 2.2.1, jež jsou sice nutná, z velké části však triviální, jde v této části o dlouhodobé změny, jež zjevně nelze realizovat v rámci jednoho děkanského funkčního období. Řada cílů vytyčených v této části je svou povahou aspirativní – tato část se proto nezabývá omezeními, vyplývajícími ze současné podoby akreditace pregraduálního studijního programu fakulty, ani jinými administrativními omezeními. Bude-li fakulta v budoucnu s to naplnit tyto aspirace z hlediska obsahového, bude možno administrativní opatření související s jejich implementací považovat za podružná.

(a) Metodika výuky

V středním až dlouhém horizontu by se fakulta měla stát více univerzitou v pravém slova smyslu, tedy institucí, jejímž cílem "není vybavit studenty hotovými závěry, ale naučit je samostatnému myšlení a poskytnout jim přístup k takovým zdrojům, které potřebují proto, aby byli schopni myslet inteligentně." (Finkin, M., Post, R., For the Common Good, Principles of American Academic Freedom, Yale University Press, 2009, s. 80-81, citace z americké Deklarace principů akademické svobody a zaměstnávání akademických pracovníků z roku 1915). V pregraduálním studiu by za tímto účelem měly převážít takové metody a postupy výuky, které studenty vedou k "tomu typu zralé nezávislosti myslí, který je charakteristickým znakem úspěšné dospělosti. Nezávislost myslí je aktivní, nikoli pasivní ctností. Do studentů ji nelze nadřilovat, musí být vydolována z nich samotných." (ditto) Parafrazí na Colliniho definici univerzity by se fakulta měla stát "chráněným prostorem, v němž budou pregraduální studenti práva připravováni na život metodami a způsoby, které budou zdůrazňovat podmíněnost každého konkrétního balíku vědomostí a jeho vzájemné vztahy k jiným formám vědění. Aby byli schopni takové výuky, musejí se sami pedagogové nepřetržitě pouštět za hranice těch konkrétních balíčků vědomostí, kterým vyučují [neboť] jednou z příhodných definicí rozdílu mezi univerzitním vzděláním a pouhou profesní

přípravou je, že vzdělání bez ustání vznáší otazníky nad informacemi, jež profesní příprava pouze předává." (Collini, S., What Are Universities For?, Penguin Books, 2012, s. 56).

Je zjevné, že transformace fakulty v duchu těchto principů je zcela závislá na intelektuálních schopnostech a pracovním nasazení jejích pedagogů. Nepochybují o tom, že řada pedagogů fakulty z těchto principů ve své výuce vychází a vždy vycházela, cílem fakulty by však mělo být, aby tyto principy platily za samozřejmé ve všech oblastech a na všech úrovních její pedagogické činnosti.

Otázka, zda nad rámec technicistních opatření dle bodu 2.2.1 lze fakultu transformovat podle výše popsaných principů závisí do značné míry na tom, zda se podaří podstatnou část pedagogického sboru inspirovat k participaci na změně pojetí účelu fakulty, a ke změně pojetí jejich role v rámci fakulty. Toto téma úzce souvisí s tématem řízení lidských zdrojů (viz část 4 (Akademická pracovníci)). Jakkoli v jednotlivých případech lze uvažovat o posílení pedagogického sboru přijetím nových vyučujících, přinášejících nové kompetence a nové přístupy, z finančních limitací českého vysokého školství (k tomu viz část 5.2 (Finanční zázemí a odměňování/motivace pracovníků fakulty)) plyne, že celkové transformace pregraduálního programu fakulty rozhodně nelze dosáhnout masivním přivedením nových lidských zdrojů; to platí i bez ohledu jazykové limitace dané výukovým jazykem, které okruh nových pedagogů, z nichž může fakulta vybírat, dále drasticky omezují.

Z výše uvedeného plyne mé přesvědčení, že každá změna studijního plánu, ať jakkoli radikální, se mine účinkem, nebude-li fakulta disponovat pedagogickým sborem, schopným a ochotným nově pojatý studijní plán naplnit vlastním pedagogickým obsahem nové kvality. Níže popsaná cílová podoba kurikula pregraduálního programu by tak v mé představě průběhu čtyřletého děkanského funkčního období měla fungovat spíše jako orientační mapa pro postupnou modifikaci obsahu stávajících kursů a současný rozvoj nových, experimentálních kursů, na jejichž základě by v dalším období mohla fakulta podobu pregraduálního programu změnit, bude-li k tomu do té doby personálně vybavena.

(b) Cílová podoba pregraduálního studijního programu

Má vize cílové podoby programu pregraduálního studia fakulty vychází z Lewinovy teze o tom, že "není nic praktičtějšího, než dobrá teorie". Představuje reflexi mých akademických a praktických zkušeností, nabytých za cca 23 let od zahájení pregraduálního studia práva.

Cílová podoba pregraduálního programu by sestávala z úvodní obecné části, a navazující části aplikační. Účelem první části studia, trvající 3 až 4 semestry, by bylo poskytnout nastupujícím studentům práva jednak širší společenskovevědní kontext, a jednak metodologické a praktické nástroje akademické činnosti a právní profese. Účelem druhé části studia, trvající 5 až 6 semestrů, by bylo poskytnout studentům právní vzdělání, a to ve společném základu "velkých" povinných předmětů, tvořících "pátevní kompetence" právních profesí a zkoušených u profesních zkoušek, a dále v na něj navazujícím vějíři volitelných kursů, umožňujících studentům profilovat studium dle jejich osobních priorit a zájmů. Studium by bylo zakončeno diplomovou prací ve dvou opcích, rozlišených počtem kreditů, jež za práci student získá: za zkrácenou práci (v rozsahu důkladného právního memoranda ke specifické právní otázce) by student získal méně kreditů, než za "velkou" práci s

akademickými ambicemi. Chybějící kredity by studenti, kteří zvolí kratší verzi diplomové práce, museli získat dodatečným množstvím úspěšně absolvovaných kursů.

(ba) Úvodní obecná část studia

Předměty širšího kontextu

- historický kontext (římské právo jako základ současného evropského soukromého práva; klíčové momenty právní historie Západu a české právní historie)
- geopolitický kontext (globalizace a protichůdné tendence; evropská integrace a dezintegrace (I); migrace a kulturní a náboženská pluralita)
- myšlenkový kontext (úvod do současné filosofie)
- národohospodářský kontext (dozvuky ekonomické transformace; základy ekonomických souvztažností uvnitř a vně národního hospodářství, nástroje ekonomické politiky státu, jejich náklady a přínosy; Velká Recese 2008 a její dopady na dosavadní ekonomické paradigma)

Předměty metodologického základu

- společenskovědní metodologie (úvod do kvalitativních a kvantitativních nástrojů společenskovědního výzkumu)
- základy teorie práva a teorie státu

Praktické dovednosti a hodnoty

- argumentace a ústní přednes
- právní psaní a právní rešerše
- akademická etika a etika právní praxe (I)
- právní angličtina (viz dále "Právní angličtina – rozřazení studentů")

Ústavní základy českého práva

- základní práva a svobody (I) a jejich ochrana prostředky procesního práva (současně úvod do platného práva, jeho pramenů, a právní terminologie)

Volitelné předměty

- právní němčina, právní francouzština, právní ruština

Právní angličtina – rozřazení studentů

- Právní angličtina bude vyučována v samostatném intenzivním kursu a kromě toho v rozsahu specifické terminologie též v jednotlivých předmětech úvodní části tak, aby

všichni studenti byli v navazující části studia schopni pracovat s anglicky psanou literaturou.

- Přijetí studenti budou v samém úvodu studia rozřazeni podle stupně znalosti angličtiny tak, aby ti, jejichž znalosti neodpovídají požadavkům fakulty, svou znalost v průběhu úvodní části dovedli na potřebnou minimální úroveň pasivní znalosti a aby ti, jejichž vstupní znalost je silnější, mohli od začátku studovat angličtinu na vyšší úrovni, směřující k aktivní profesní kompetenci v anglickém jazyce. Mezi oběma úrovněmi musí být propustnost, závisující pouze na studijních výsledcích.
- Důraz na znalost anglického jazyka bude fakulta trvale komunikovat středním školám, podobně, jako to ohledně svých vlastních specifických prerekvizit činí jiné vysoké školy.

(bb) Navazující aplikační část

"Velké" povinné kursy

- Civilní právo (závazky, věcná práva, korporace, zaměstnání, osobní a rodinné vztahy, včetně pravidel mezinárodního práva soukromého)
- Litigace (civilní, administrativní, ústavněprávní proces, proces u evropských soudních dvorů, rozhodčí řízení, včetně pravidel mezinárodního práva procesního)
- Trestní právo a trestní proces
- Ústavní právo (organizace státní moci) a základní práva a svobody II
- Principy veřejnoprávní regulace
- Regulace právních profesí, právní etika II
- Diplomový seminář (oborově rozděleno, pouze pro studenty, kteří zvolí dlouhou formu diplomové práce)

Volitelné kursy - civilněprávní

- Manželství, partnerství a rodina, právní ochrana dítěte
- Mezinárodní obchodní právo (intl. commercial law)
- Mezinárodní právo soukromé II
- Právo nemovitostí
- Účetnictví a oceňování investic
- Fúze a akvizice, akciové financování
- Dluhové financování a insolvence

- Rozhodčí řízení a mezinárodní civilní spory
- Duševní a průmyslové vlastnictví, právo nových technologií
- Právo a média
- Medicínské právo
- Sportovní právo

Volitelné kursy - veřejnoprávní

- Ochrana hospodářské soutěže, regulace síťových odvětví
- Sociální ochrana: trh práce, sociální síť
- Rovnost a diskriminace
- Migrace a azylové právo
- Ochrana životního prostředí, stavební právo
- Regulace finančních a kapitálových trhů (včetně regulace bankovníctví)
- Veřejné rozpočty a zdaňování
- Mezinárodní zdaňování
- Vztahy mezi státy - obecné mezinárodní právo veřejné
- Evropská integrace a dezintegrace II
- Právo mezinárodního obchodu (trade law) a ochrana investic
- Praxe daňového poradenství a plánování
- Diplomatická praxe

Volitelné kurzy – širší kontext

- Ekonomie II
- Filosofie II
- Politologie II
- Právní filosofie II
- Sociologie II

Volitelné kurzy – dovednosti

- Právní angličtina II
- Právní němčina II
- Právní francouzština II
- Právní ruština II
- Mezinárodní obchodní etiketa
- Prezentační a komunikační dovednosti

Všechny kurzy budou vyučovány za použití komparativních a jiných kontextuálních metod, včetně historického vývoje klíčových institutů, pokud je pro pochopení jejich současné podoby relevantní. Tam, kde existují kvalitní komparativní učebnice zaměřené na Evropu, budou tyto učebnice ve výuce používány – viz zejm. ediční řadu Hart Publishing *Ius Commune Casebooks for the Common Law of Europe*. U předmětů, u nichž je to relevantní, budou přímo do výkladu integrovány výklady práva EU.

Nabídka konkrétních volitelných předmětů bude záviset na iniciativě a osobních specializacích pedagogického sboru, a na výzkumném zaměření kateder. Předměty, které fakulta nebude schopna zajistit interními silami, mohou být vyučovány pedagogy jiných fakult univerzity/jiných vysokých škol. Fakulta bude rovněž cíleně rozvíjet spolupráci s dalšími společenskovědními fakultami Univerzity Karlovy a jiných vysokých škol s cílem vytvářet sdílené kurzy. V předmětech aplikační povahy se fakulta bude obracet s žádostmi o výuku (kooperaci na výuce) na externí vyučující s respektovanou praxí v daném oboru. Fakulta bude usilovat o získávání hostujících vyučujících ze zahraničních univerzit, a to jak na dlouhodobé bázi, tak na *ad hoc* bázi.

Pregraduálním studentům bude fakulta poskytovat vedení a podporu v sestavování kurikula, jednak prostřednictvím standardních předdefinovaných "modulů" vedoucích ke specializačním profilům studia, a jednak (v rozsahu, ve kterém to bude s ohledem na velikost fakulty a akademického sboru možné) formou tutoriálních konzultací.

Fakulta bude v navazující části studia podporovat mezinárodní mobilitu studentů tak, aby nejméně semestrální pobyt na zahraniční univerzitě v rámci programu Erasmus či jinak byl u absolventů pregraduálního studia pravidlem, spíše než výjimkou.

(c) Cílový profil absolventa pregraduálního studia

Absolventi pregraduálního studia popsaného výše by měli mít nezpochybnitelnou kompetitivní výhodu ve srovnání s absolventy dalších českých a slovenských právnických fakult, s nimiž na trhu práce v České republice a Slovenské republice soutěží. Absolventi dosahující na právnické fakultě (v nové metodice hodnocení výsledků studia) nejlepších studijních výsledků by měli být plně kompetitivní v mezinárodním měřítku, a to jak v oblastech právní praxe, tak v právní (či obecněji společenskovědní) akademii. Měli by rovněž být schopni konkurovat absolventům jiných studijních oborů v oblastech, v nichž v současné době nejsou konkurenceschopní – např. v oblastech daňového a manažerského poradenství. Významným přínosem by byli absolventi fakulty zejména ve veřejném sektoru, kde je tlak na

další zvyšování kvalifikace, a příležitosti k němu, menší, než v kompetitivních částech soukromé praxe. Základní hodnotovou orientací získanou na fakultě by absolventi fakulty byli pozitivním faktorem jak je veřejném, tak v soukromém sektoru, v nichž obou právníci nezřídka čelí dramatickým etickým dilematům. Absolventi nově koncipovaného pregraduálního studia by byli poučenějšími občany a voliči, a moudřejšími a zodpovědnějšími *opinion makery*, pokud je do této role životní dráha dovede.

3. Postgraduální studium

Doktorské studium (Ph.D.) vyžaduje dle mého názoru koncepční revizi, a to v úzké souvislosti s revizí organizace a hodnocení výzkumné činnosti na fakultě (srov část 4.3 (Řízení a hodnocení výzkumné činnosti)). Na rozdíl od pregraduálního studia tato oblast z povahy věci vykazuje menší míru setrvačnosti a změna přístupu by měla být proveditelná podstatně rychleji.

Zcela se ztotožňuji s dlouhodobým záměrem fakulty v názoru, že rozvoj doktorského studia musí směřovat k zvyšování kvality a snižování kvantity (s. 3 dlouhodobého záměru fakulty, dole). Počet 556 doktorandů (s. 124 výroční zprávy fakulty za rok 2011) představuje při 177 učitelích (s. 90 výroční zprávy fakulty za rok 2011) poměr více než tři doktorandů na jednoho pedagoga, a to ještě za (velmi pravděpodobně neplatného) předpokladu, že všichni pedagogové fakulty působí v Ph.D. programu jako konzultanti. Není zcela jasné, zda stávající stav je výsledkem nevhodných finančních stimulů ze strany státu - výroční zprávy o výnosech a nákladech Ph.D. studia neuvádějí nic, v dlouhodobém záměru je pouze nekonkrétní zmínka o "předpokládaném [patrně negativním] vývoji financování studia" (s. 3 dlouhodobého záměru fakulty, pátý odstavec shora) - či důsledkem jiných faktorů. Mám však za evidentní, že při takovém počtu doktorandů nemůže než docházet k devalvaci vědecké hodnosti Ph.D., udělované fakultou.

Doktorské studium vyžaduje podle mého soudu zásadní změny jak ve fázi přijímacího řízení, tak v organizaci průběhu a hodnocení studia.

3.1 Přijímací řízení

Z výročních zpráv se podává, že v přijímacím řízení jsou "prověřovány znalosti práva v rozsahu státní zkoušky, resp. zkoušky se širšími souvislostmi", a vedle toho jsou podle kritérií plynoucích ze životopisu, a třístránkového projektu disertace, posuzovány studijní předpoklady uchazeče (s. 7, 9 výroční zprávy za rok 2011). Taková konstrukce přijímacího řízení se podle mého soudu míjí s podstatou doktorského studia, kterou je vědecký výzkum v předem definované oblasti, vyústující v disertační práci, jež má být zásadním přínosem rozvoji teorie daného oboru. Znalost práva v rozsahu státní zkoušky (patrně magisterské) lze předpokládat v důsledku toho, že uchazeč o doktorské studium musí být z definice úspěšným absolventem studia magisterského.

Těžiště přijímacího řízení by mělo být v posuzování konkrétního návrhu projektu doktorského výzkumu, včetně jeho hypotéz a navrhovaných metod jejich testování, a včetně posuzování úvodního přehledu literatury, kterou bude uchazeč při výzkumu používat. Může být vhodné přihlídnout též ke kvalitě magisterské diplomové práce, jež o akademických

předpokladech uchazeče může mnohé naznačit. Po změně metodiky zkoušení v pregraduálním programu fakulty může být vhodné u uchazečů z řad jeho absolventů přihlédnout k jejich prospěchu v tomto programu.

Projekt doktorského výzkumu by měl být posuzován jednak podle kvality sám o sobě, za druhé pak podle toho, v jaké míře zapadá do výzkumné strategie toho pracoviště fakulty, jež bude za vedení výzkumu odpovědné.

Za zvážení stojí model "podmíněného" přijímání do Ph.D. studia, praktikovaný např. právními fakultami ve Velké Británii. V prvním roce tohoto podmíněného studia musí student podrobně rozpracovat výzkumný projekt, na základě kterého byl podmíněně přijat, a teprve na základě hodnocení výsledků této práce je do studia přijat definitivně (viz např. zde <http://www.law.ox.ac.uk/postgraduate/dphil.php> a zde <http://www.law.cam.ac.uk/courses/phd.php>).

3.2 Průběh a hodnocení studia

Celý průběh studia by měl být podřízen jednomu cíli, jímž je úspěšné zpracování disertačního výzkumného projektu.

Pokud jde o výuku, měla by fakulta vyučovat pouze metodologické předměty (pokročilá metodologie společenskovedního výzkumu, filosofie vědy, etika vědy).

Těžištěm studia musí být samostatný výzkum, jehož dílčí postup musí být (i) průběžně konzultován s vedoucím doktorského studia, (ii) pravidelně podrobován kritické reflexi ze strany dalších doktorandů a pedagogů na doktorských seminářích, organizovaných fakultou dle oborového zaměření výzkumu, a (iii) pravidelně hodnocen k tomu určeným oborovým kolegiem.

V průběhu studia by doktorandi měli publikovat dílčí výsledky svého výzkumu v periodikách, odsouhlasených pro tyto účely fakultou z hlediska rigoróznosti jejich požadavků na předkládané texty. Alespoň jedno z nich by mělo být periodikem zahraničním.

Bylo by velmi žádoucí, aby fakulta využívala talentu a znalostí doktorandů při výuce v pregraduálním programu, byť by třeba šlo o výuku dílčích témat, jimž se doktorandi ve svém výzkumu věnují a byť by šlo jen o ty doktorandy, kteří žijí nebo pracují v Praze.

Předmětem doktorské zkoušky by měly být metodologické a filosofické otázky, spolu s diskusí nad kontroverzními či jinak zajímavými tématy, k nimž doktorský výzkumný projekt dosud dospěl. Disertační práce musí mít kvalitu vědecké publikace a představovat zásadní příspěvek rozvoji teorie oboru.

Studium v anglickém jazyce, pro něž byla dle údajů dlouhodobého záměru získána akreditace, by mělo být samozřejmostí.

3.3 Interní doktorandi

Dle dlouhodobého záměru fakulty (s. 3, pátý odstavec shora), hodlá fakulta zvýšit počet doktorandů studujících prezenční formou (v současnosti je jich cca 30), současně se však

konstatují nevyhovující finanční a sociální podmínky prezenčního studia. Jsem toho názoru, že fakulta má mít interní doktorandy jen v případě, že si je může dovolit – tedy jen pokud jim může vyplácet takový příjem, který jim umožní důstojně a naplno se věnovat vědecké a pedagogické práci na fakultě. Toto téma bezprostředně souvisí s financováním výzkumu na fakultě (viz část 4.3 (Řízení a hodnocení výzkumné činnosti)).

4. Akademičtí pracovníci

Kvalita pedagogů je rozhodujícím faktorem v tom, zda vysoká škola je dobrá či špatná. U technologicky nenáročných oborů, jako je právo, jde v podstatě – s výjimkou kvality knihovny a dalších nástrojů řešerší literatury – o faktor jediný.

Z dlouhodobého záměru fakulty usuzuji, že fakulta v současnosti nemá zaveden žádný systém řízení lidských zdrojů. Soudím tak z věty: "V následujícím období bude třeba provést analýzu efektivity pedagogických a vědeckých aktivit pracovníků fakulty *a navrhnout exaktní a pravidelně se opakující formy hodnocení práce akademických pracovníků*" (s. 17 dlouhodobého záměru fakulty, pod nadpisem VII. Oblast personální, zvýraznění přidáno).

S dlouhodobým záměrem fakulty se v tomto ohledu zcela ztotožňuji. Zavedení "exaktních a pravidelně se opakujících forem hodnocení práce akademických pracovníků" považuji, vedle změny metodiky hodnocení výsledků studia – viz část 2.2.1(c), za druhé základní krátkodobé opatření. Jde o opatření proveditelné relativně snadno a rychle, jelikož jeho metody jsou v tuzemsku i zahraničí podrobně rozpracovány a jelikož nenaráží na ten typ setrvačností, které limitují koncepční změny v pregraduálním studijním programu.

4.1 Obecné principy řízení lidských zdrojů na fakultě

Řízení lidských zdrojů na fakultě musí vycházet ze základního principu, že ten typ pedagogů, kteří chtějí pracovat na dobrých univerzitách, nelze řídit direktivními metodami. Jde o vysoce inteligentní, kreativní a často nonkonformní individua, která jsou nejvýkonnější v prostředí svobody akademického bádání. Ta je ostatně k práci na univerzitě přitahuje a jen ta jim může svými mnoha projevy kompenzovat významné náklady příležitostí v podobě výtěžků, které jim v důsledku jejich akademického angažmá unikají v privátním sektoru.

Má-li však univerzita sloužit svému účelu, jímž je "pokrok v bádání a rozvoj sumy lidského poznání" (Finkin, M., Post, R., For the Common Good, Principles of American Academic Freedom, Yale University Press, 2009, s. 35, citace z americké Deklarace principů akademické svobody a zaměstnávání akademických pracovníků z roku 1915), musí být svoboda jejich pedagogů usměrňována. Regulativem akademické svobody jsou obecně sdílené standardy vědecké práce. Slovy téže deklarace, "svoboda akademických pracovníků dospívá k vlastním závěrům, ať již jsou jakékoli, je podmíněna tím, že musí jít o závěry, k nimž akademický pracovník dospěl vědeckou metodou a ve vědeckém duchu; jinými slovy, musí se jednat o výsledky kompetentního, pečlivého a seriózního bádání" (ditto, s. 37-38). Taková definice vysvětluje, proč univerzity standardně požadují, aby akademičtí pracovníci dodržovali standardy akademické práce (ditto, s. 38). Na bázi těchto standardů určují fakulty a katedry obsah a pořadí kursů a výuky. Není přehnané tvrdit, že univerzity by jednoduše nemohly fungovat, pokud by byly zbaveny možnosti tyto standardy aplikovat a vynucovat

(ditto, s. 39). Ideál akademické svobody tak sestává z dvou nerozlučně propojených závazků – závazku ke svobodě akademického bádání a závazku k dodržování jejích profesionálních standardů (ditto, s. 43). Sankce za nedodržování akceptovaných intelektuálních standardů pak nemohou být odmítány jako zásah do práva na akademickou svobodu (ditto, s. 55).

V řízení lidských zdrojů na fakultě se výše uvedené principy musí projevit tak, že každý akademický pracovník bude mít vždy na následující akademické období se svým pracovištěm dohodnuty jasné a měřitelné cíle ve všech klíčových oblastech jeho činnosti (výuka, výzkum, případně extramurální činnosti), a jeho výsledky budou oproti tomuto plánu periodicky vyhodnocovány. Sjednání individuálních cílů a vyhodnocování jejich plnění bude v odpovědnosti vedoucího daného pracoviště (katedry, ústavu, centra) a proděkana odpovídajícího za danou oblast činnosti fakulty. Výsledky hodnocení budou vždy zohledněny v individuálním plánu činnosti na další období.

4.2 Řízení a hodnocení pedagogické činnosti

Plán konkrétního zapojení jednotlivých akademických pracovníků do pedagogické činnosti vyplyne pro každé relevantní období z požadavků studijního plánu na výuku ve vztahu k pracovišti, na kterém pracovník působí. Sestavován tedy bude zpravidla pro každý akademický rok, a to v dialogu mezi příslušným akademickým pracovníkem, vedoucím jeho pracoviště, a proděkanem pro pregraduální studium.

Vyhodnocován bude po uplynutí akademického období, a to z hlediska kvantitativního i kvalitativního, a opět formou dialogu mezi příslušným akademickým pracovníkem, vedoucím pracoviště, a proděkanem pro pregraduální studium.

Kvantitativním hlediskem se myslí jednoduše to, zda akademický pracovník odučil plánem předpokládaný počet kursů / hodin v kursech v naplánovaném formátu výuky. Kvalitativní hodnocení musí vycházet ze studentského hodnocení kvality výuky (viz část 2.2.1(b)), nebude se však omezovat jen na něj. S ohledem na novost procesu studentského hodnocení výuky na fakultě navrhuji, aby v prvním roce nebo dvou po spuštění nového procesu hodnocení byly výsledky studentského hodnocení dány v dispozici vždy pouze hodnocenému pedagogovi, vedoucímu jeho pracoviště, příslušnému proděkanovi (tedy proděkanovi pro pregraduální studium) a děkanovi. Po tomto úvodním období začnou být výsledky zveřejňovány, jak je to běžné na jiných fakultách Univerzity Karlovy. Případné neuspokojivé výsledky kvalitativního hodnocení musejí vést k opatřením, jimiž bude fakulta příslušným pedagogům nápomocna ve zvýšení kvality jejich pedagogického působení, ať již interními procesy (vnitrofakultní identifikace a sdílení fungujících pedagogických metod a přístupů) nebo externími procesy (externí poradenství v oblasti pedagogických a prezentačních dovedností). Teprve v případech, kdy by příslušný pedagog nebyl schopen ani s asistencí fakulty dovést své pedagogické působení na očekávanou úroveň, by musela následovat opatření personálního charakteru.

Hodnocení pedagogické činnosti v postgraduálním programu musí zohledňovat zásadní odlišnosti tohoto studia od studia pregraduálního. Mělo by se logicky odvíjet od počtu doktorandů, které vyučující vede (nový způsob přijímání do doktorského studia by měl posílit vazbu doktoranda a konzultanta v tom smyslu, že uchazeč o přijetí do Ph.D. programu se bude *de facto* již hlásit ke konkrétnímu konzultantovi, pod jehož vedením chce výzkumný

projekt řešit, což se ve značné míře děje již nyní), hodnocení však nesmí zkruslovat motivace konzultantů směrem k benevolentnosti při přijímání studentů nebo při hodnocení jejich výsledků.

Výroční zprávy fakulty neuvádějí nic o principech odměňování akademických pracovníků (výroční zpráva za rok 2010 pouze na s. 56 uvádí agregované údaje o vyplacených mzdách podle jednotlivých kategorií seniority akademických pracovníků, ve výroční zprávě za rok 2011 již i tento údaj absentuje). Nelze z nich tedy usuzovat nic o tom, jak a zda je v současnosti v systému odměňování akademických pracovníků reflektována kvantita a kvalita jejich pedagogického působení.

4.3 Řízení a hodnocení výzkumné činnosti

V části "Věda, výzkum a ediční činnost" uvádí dlouhodobý záměr fakulty, že "*Oblast vědy a výzkumu je podle Univerzitou prosazovaného humboldtovského pojetí úzce spojena i s výukou v magisterském a doktorském studiu (a to jak pro pedagogy, tak pro studenty) a je základem pro pojetí právnické fakulty jako součásti výzkumné univerzity. Oblast vědy je též důležitá pro hledání finančních zdrojů pro rozvoj fakulty*" (s. 5, pod citovaným nadpisem).

I v této oblasti se s dlouhodobým záměrem ztotožňuji a mám za to, že fakulta na tomto poli musí udělat rychlý kvalitativní pokrok. Ani tato oblast totiž není zatížena setrvačnostmi, které komplikují realizaci změn v pregraduálním studijním plánu.

Z výročních zpráv za roky 2010 a 2011 mj. plyne, že na fakultě není v současné době řešen jediný grant evropské úrovně (např. granty končícího grantového rámce FP 7). Z výroční zprávy za rok 2011 pak vyplývá, že pouze jedna polovina publikačních výstupů akademických pracovníků fakulty se v roce 2010 kvalifikovala pro zařazení dle metodiky RIV (jež sama o sobě vykazuje prostor ke zpřísnění požadovaných parametrů vědecké kvality)(s. 41-42 výroční zprávy). Z výsledků RIV za rok 2012 (viz <http://www.isvav.cz/organizationDetail.do?rowId=orjk%3A11220>) je patrné, že fakulta vykazuje značnou nadprodukcí výstupů, u nichž nelze z hlediska náročnosti publikačního formátu spolehlivě usuzovat na kvalitu obsahu, a značnou podprodukcí výstupů, u nichž z hlediska náročnosti publikačního formátu usuzovat na kvalitu obsahu lze. Za rok 2012 vykázala fakulta dle údajů RIV 1 344 výzkumných výstupů, tedy při cca 180 akademických pracovnících téměř 7,5 výzkumných výstupů na jednoho akademického pracovníka. Pokud by šlo o skutečně kvalitní výzkum, jednalo by se o mimořádné číslo. Jak je ale rovněž patrné z údajů RIV, 738,3 výstupů bylo publikováno ve formátu, který není v RIV hodnocen nebo je vyřazen. Na opačném konci spektra – tedy u publikačně nejnáročnějších formátů z hlediska redakčních a recenzních filtrů, fakulta vykázala v roce 2012 (a) 1,7 výstupu v impaktovaných časopisech a (b) 16,7 výstupů v neimpaktovaných časopisech zahrnutých ve světově uznávané databázi. Při počtu cca 180 akademických pracovníků tedy fakulta v roce 2012 vyprodukovala na jednoho akademického pracovníka 0,009 impaktovaných výstupů a 0,09 výstupů, publikovaných v neimpaktovaném časopise zahrnutém ve světově uznávané databázi.

Takové výsledky nelze považovat za akceptovatelné. Fakulta musí co nejdříve zavést takové procesy, které budou její akademické pracovníky motivovat k produkci výzkumu vysoké

kvality. Tyto procesy se projeví na individuální úrovni, na úrovni jednotlivých pracovišť, i na celofakultní úrovni.

4.3.1 Individuální výzkumné plány

Podobně jako u pedagogické činnosti, i u výzkumné činnosti musí mít každý akademický pracovník fakulty se svým pracovištěm dohodnut svůj osobní výzkumný plán. Jelikož výzkumné projekty svým trváním zpravidla přesahují období jednoho akademického roku, měly by individuální studijní plány za běžných okolností být vytvářeny na období nejméně 3 let. S ohledem na naléhavost stávajícího stavu a délku děkanského funkčního období však navrhuji, aby první dvě období, na něž budou individuální výzkumné plány sestaveny, činily 2 roky, s průběžnou kontrolou plnění plánu výzkumné práce po jednom roce.

Individuální výzkumný plán bude sestavován v dialogu mezi příslušným akademickým pracovníkem, vedoucím jeho pracoviště, a proděkanem pro vědu a výzkum. Vyhodnocován bude opět v dialogu mezi příslušným akademickým pracovníkem, vedoucím jeho pracoviště, a proděkanem pro vědu a výzkum, a to na základě plnění níže uvedených kritérií.

4.3.2 Vnitrofakultní sdílení průběžných výsledků výzkumu

Pro rozvoj výzkumu (a zprostředkovaně výuky) na fakultě je klíčové, aby akademičtí pracovníci své výzkumné teze třibili a rozvíjeli ve vzájemném kritickém dialogu, charakteristickém pro vědecké prostředí, ještě ve fázi, kdy jde o rozpracované články, tj. "work-in-progress". Za tím účelem je třeba zavést uzanci konání pravidelných oborově vymezených vědeckých kolokvií, na nichž budou akademičtí pracovníci fakulty podle předem stanoveného rozvrhu, reflektujícího jejich individuální výzkumné plány, prezentovat ke kritickým poznámkám svých kolegů průběžné výsledky svého výzkumu. Ačkoli oborově vymezena, kolokvia musejí být přístupná všem zájemcům z řad akademických pracovníků fakulty. Je rovněž žádoucí, aby na ně byli zváni akademičtí pracovníci jiných fakult/vysokých škol.

4.3.3 Externí sdílení předběžných výsledků výzkumu

V okamžiku, kdy práce na jednotlivých výzkumných projektech dospěje do podoby finálního návrhu článku, by tento finální návrh měl být zpravidla předložen k elektronické publikaci formou fakultního "working paperu" v rámci publikačního programu typu "working paper series", který bude za tím účelem spuštěn na internetových stránkách fakulty. Za program bude odpovídat jeho editor z řad seniorních akademických pracovníků fakulty a články budou do programu přijímány na bázi anonymního recenzního řízení.

Fakulta pochopitelně nebude akademickým pracovníkům bránit v tom, aby své finální návrhy vědeckých článků publikovali v jiných programech typu "working paper" či přímo v právních periodikách. Fakultní publikační program má sloužit jako příležitost sdílet výsledky výzkumu rychleji, než je to možné u tištěných periodik, u nichž často dochází v předpublikační fázi k podstatným zdržením v důsledku recenzního a produkčního procesu. Fakulta bude usilovat o to, aby anglická verze publikačního programu byla zařazena do relevantních mezinárodních sítí pro sdílení výzkumu, zejm. do Legal Studies Network v rámci The Social Sciences Research Network.

4.3.4 Publikace finálních výsledků výzkumu

Finální výsledky výzkumu v podobě vědeckých článků by akademičtí pracovníci měli publikovat zásadně ve vědeckých periodikách s tím, že čím kvalitnější periodikum (z hlediska rigoróznosti recenzního řízení a selektivnosti mezi nabídnutými příspěvky), tím lépe bude autor výzkumu hodnocen.

Pro účely hodnocení kvality periodik bude muset fakulta při absenci spolehlivých externích informací v tuzemsku (a do značné míry i v Evropě) pravděpodobně sestavit pro jednotlivé obory vlastní přehledy s pořadím, jaké fakulta kvalitě jednotlivých periodik přisuzuje. Sestavení a aktualizace přehledů bude muset zahrnovat externí "recenzní" element. U domácích periodik může zahrnovat též element auditu recenzního procesu v případech, kdy fakulta bude mít důvody pochybovat o rigoróznosti recenzního řízení jednotlivých periodik. Podobný projekt European Science Foundation prozatím bohužel nezahrnuje oblast práva (viz <http://www.esf.org/research-areas/humanities/erih-european-reference-index-for-the-humanities.html>), může však fakultě posloužit jako metodologická inspirace. Pro některé obory (převážně obchodně a finančněprávní) bude možno uvažovat o využití žebříčku periodik vytvořeného pařížskou HEC (viz [http://www.hec.edu/Library/Electronic-resources/Databases-Subjects/\(Theme\)/40038](http://www.hec.edu/Library/Electronic-resources/Databases-Subjects/(Theme)/40038)).

Shodně s dlouhodobým záměrem fakulty (s. 9 pod nadpisem "Ediční činnost") se domnívám, že fakulta by měla rozvíjet kvalitu časopisu Acta Universitatis Carolina – Iuridica. Fakulta by podle mého názoru měla dále též usilovat o vytvoření jeho anglické verze (např. jako Charles University Law Review) a o její zařazení do mezinárodních publikačních sítí.

Při hodnocení výstupů výzkumu publikovaných v knižní podobě bude nutno postupovat s obezřetností, jelikož tuzemský trh s právními publikacemi zpravidla nevykazuje recenzní standardy, na něž by se univerzita výzkumného typu mohla spolehnout. Fakulta by měla u svých akademických pracovníků vysoce hodnotit schopnost publikovat knižní výstupy výzkumu u prvotřídních zahraničních nakladatelů právní literatury (jejichž seznam bude poměrně stručný). U nakladatelů mimo tento okruh lze uvažovat o tom, že fakulta povede ohledně knižních publikací vlastní "kvazi-impaktový systém", na základě kterého budou knižní publikace hodnoceny zpětně s časovým odstupem podle jejich ohlasu ve vědeckých periodikách, zařazených na základě kvalitativních kritérií do fakultních přehledů, nastíněných výše.

4.3.5 Odměňování výzkumné činnosti

Výsledky výzkumné činnosti lze hodnotit exaktněji, než výsledky činnosti pedagogické, odměna za ně by proto měla být přímo spjata s kvalitou produkovaného výzkumu, stanovenou dle kritérií popsaných v této části. U výzkumných výstupů, které vyústí v příjem fakulty alokovatelný konkrétně k takovému výstupu by mělo zásadně platit, že fakulta si z takového příjmu ponechá předem stanovený díl, a zbytek příjmu vyplatí fakulta jako odměnu přímo autorovi výzkumného výstupu. Díl vyplacený autorovi výzkumného výstupu přitom bude tím vyšší, čím kvalitnější (z hlediska obtížnosti redakčních a recenzních filtrů) bude periodikum, do něž byl výzkumný výstup přijat.

Takto nastavený systém odměňování za výzkumnou činnost by fakultě mohl do určité míry pomoci tlumit dopady finančních omezení, která činí akademickou kariéru na ní neatraktivní (k tomu dále viz část 5.2).

4.4 Řízení a hodnocení manažerských činností

Nikdo nepotřebuje zpětnou vazbu více než lidé, pověřeni manažerskými činnostmi. Fakulta by měla zavést procesy, prostřednictvím kterých budou akademičtí pracovníci pověřeni řídicími funkcemi (děkan, proděkan, vedoucí pracovišť) získávat od ostatních akademických pracovníků pravidelně zpětnou vazbu ohledně jejich manažerské činnosti. V privátních institucích jsou s organizací a vyhodnocováním zpětné vazby tohoto typu dlouholeté zkušenosti, z nichž může fakulta čerpat inspiraci.

4.5 Řízení a hodnocení extramurálních činností

Fakulta by měla podporovat angažmá svých akademických pracovníků v extramurálních činnostech toho typu, jež jsou pro akademické renomé fakulty i pro společnost přínosem. Jedná se zejména o činnosti, v nichž mohou pracovníci fakulty uplatnit výsledky svého výzkumu pro obecný prospěch – tedy zejm. poradenské role veřejnému sektoru při vyhodnocování působení právních předpisů a při jejich tvorbě. V rozsahu, ve kterém to umožní finanční zdroje fakulty, by fakulta měla tyto činnosti bonifikovat, a každopádně k nim přihlížet při hodnocení výkonu svých pracovníků.

4.6 Kariérní postup akademických pracovníků fakulty / kvalifikační řízení

Dlouhodobý záměr fakulty konstatuje nárůst počtu kvalifikačních řízení: "*Při současném vzrůstu počtu habilitačních a jmenovacích řízení se stěžejně klade důraz na korektní průběh řízení, přičemž se nároky na uchazeče zvětšují jak v měřítku kvantitativním tak i kvalitativním.*" (s. 8, předposlední odstavec zdola). Dle dlouhodobého záměru hodlá fakulta usilovat o "minimalizaci formalizace ukazatelů", chce klást důraz na kvalitu uchazečů, vykazovat náročný přístup ke kvalifikačním řízením a upřesnění, sjednocení a zdokonalení jejich kritérií, a klást důraz na profesní a kariérní postup mladých akademických zaměstnanců (ditto, s. 8 – 9).

S dlouhodobým záměrem se v tomto ohledu zcela ztotožňuji. Kvalifikační řízení (tj. habilitační řízení a řízení o jmenování profesorem) musejí probíhat na bázi přísné meritokracie a maximální transparentnosti. Celé personální řízení fakulty by mělo směřovat k tomu, aby excelentní akademičtí pracovníci fakulty dosahovali habilitací a zejména jmenování profesorem podstatně rychleji, a jejich kariérní postup odpovídal standardům a očekáváním jejich západoevropských a severoamerických vrstevníků. Současně musí být v těchto řízeních uplatňována rigorózní kritéria kvality, jejichž etalonem budou západoevropské akademické standardy.

Kvalifikační řízení na fakultě musejí být otevřena externím uchazečům.

4.7 Etické standardy pedagogické, výzkumné a extramurální činnosti akademických pracovníků fakulty

Jelikož Univerzita Karlova jako celek dosud nepřijala etický kodex, je důležité, aby tak pro účely stanovení etických standardů pedagogické, výzkumné a extramurální činnosti svých pracovníků učinila fakulta sama. Při tvorbě kodexu se fakulta bude moci inspirovat řadou zdrojů – vedle vzorového Etického kodexu pro akademické pracovníky vysokých škol z roku 2007 nebo Etického kodexu akademických a odborných pracovníků Masarykovy univerzity z roku 2008 zejména pro poměry fakulty specificky relevantním Kodexem doporučených postupů při výkonu etických a odborných povinností pedagogů právnických fakult (Statement of Good Practices by Law Professors in the Discharge of their Ethical and Professional Responsibilities), přijatým Asociací amerických právnických fakult v roce 1989 a novelizovaným v roce 2003.

Vysokoškolští pedagogové mají na formování osobností studentů vliv, jaký sami – zejména v raných fázích své pedagogické kariéry - často ani neumějí docenit. Fakulta by měla všemi dostupnými prostředky dbát na to, aby tento vliv byl pokud možno pozitivní.

5. Technologické, provozní a finanční zázemí a odměňování pracovníků fakulty

5.1 Technologické a provozní zázemí

Jak plyne z výročních zpráv fakulty, budova je průběžně udržována v dobrém technickém stavu. Kvalitní jsou služby fakultní knihovny.

Problémy přetrvávají v interních informačních systémech, fakulta se bude muset zaměřit na jejich odstranění a na rozvoj těchto systémů.

Internetové stránky fakulty jsou i po změně grafiky na úvodním rozhraní, kterou je třeba přivítat, nevyhovující z hlediska obsahu. Souhlasím s dlouhodobým záměrem fakulty v tom, že je nutné je graficky i obsahově "zefektivnit" (s. 12, třetí odstavec zdola). Internetové stránky fakulty musejí obsahovat především podrobné informace o pregraduálním kurikulu, včetně detailních sylabů kursů, a dále podrobné odborné životopisy všech akademických pracovníků, včetně podrobného přehledu jejich publikací a jiné výzkumné činnosti. I ve všech dalších ohledech musejí internetové stránky fakulty odpovídat přinejmenším tuzemským akademickým standardům, jak plynou např. z internetových stránek jiných fakult Univerzity Karlovy.

5.2 Finanční zázemí a odměňování/motivace pracovníků fakulty

Hospodářské výsledky a finanční situace fakulty jsou netransparentní. Tento stav je třeba změnit, jelikož fakulta z převážné části hospodaří s veřejnými prostředky (srov. např. s. 131 a násl. výroční zprávy brněnské právnické fakulty za rok 2011 – viz <http://www.law.muni.cz/content/cs/o-fakulte/predpisy-informace/vyrocni-zpravy/>, jakkoli ani ta není dostatečně informativní).

Veřejně není tedy nic známo o tom, zda fakulta hospodaří se ziskem či ztrátou, ani jaká je struktura jejích příjmů a výdajů.

Z tabulky na s. 56 výroční zprávy fakulty za rok 2010 je nicméně zjevné, že fakulta nevyplácí svým akademickým pracovníkům mzdy ani částečně v proporci k tomu, jakých příjmů mohou úspěšní z nich dosahovat na pražském právním trhu. Za stávající situace ve veřejných rozpočtech není realistické očekávat, že by fakulta v budoucnosti získávala od státu více prostředků. Pravděpodobný je bohužel spíše opačný trend. Usuzuji přitom, že bude-li zavedeno školné, současně s tím budou sníženy státní platby vysokým školám, jak se to stalo např. ve Velké Británii.

5.2.1 Finanční motivace pracovníků fakulty / získávání dodatečných finančních zdrojů

Finanční odměňování akademických pracovníků fakulty tak bude jedním ze zásadních problémů, a současně podmínek úspěchu, transformace fakulty navrhované v tomto programu.

Při výše uvedených omezeních mám za to, že motivaci výkonu bude nutno hledat v kombinaci těchto opatření:

- zohlednění individuálních pracovních výsledků jednotlivých akademických pracovníků (viz zejm. část 4.3) ve výši jejich odměny;
- všestranná podpora fakulty při získávání grantů, včetně grantů zahraničních (programy European Research Council);
- lze uvažovat o tom, zda by fakulta byla schopna pro juniorní akademické pracovníky s resortem spravedlnosti vyjednat částečné úvazky na pražských odvolacích soudních instancích (podobný přístup ke "spolufinancování" činnosti fakulty funguje v Brně ve vztahu k tamním nejvyšším soudním instancím). Podmínkou takového aranžmá je pochopitelně uspokojivé vyřešení konfliktů zájmů;
- pro seniorní akademické pracovníky lze uvažovat o zřízení soukromých nadání v podobě "stolic" (chairs), financovaných privátními sponzory. Podmínkou takového aranžmá je pochopitelně uspokojivé vyřešení konfliktů zájmů.

Fakultě nezbude, než i nadále umožňovat, aby akademičtí pracovníci získávali dodatečné příjmy v privátní sféře. Na rozdíl od současného stavu však musí být tato praxe z hlediska konfliktů zájmů a ohrožení akademické nezávislosti definována a regulována jasnými etickými standardy (srov. část 4.7).

Pokud jde činnosti, jimiž získává dodatečné zdroje příjmů fakulta, musí platit zásadní princip, že se smí jednat jen o takové činnosti, které nezpochybňují akademickou integritu fakulty.

Výhledově lze uvažovat o tom, že fakulta by se mohla začít obracet s výzvami o finanční podporu na své absolventy. Takový krok však předpokládá, že aktivity fakulty ve vztahu k absolventům začnou být organizovány způsoby prověřenými univerzitami, které mají v řízení vztahů s absolventy a získávání finančních zdrojů od nich dlouhodobé a úspěšné zkušenosti (zejména tedy americkými univerzitami). Především však takový krok předpokládá, že fakulta bude moci osloveným absolventům demonstrovat zjevný pokrok ve své transformaci směrem ke škole, na níž by chtěli studovat znovu, pokud by mohli.

5.2.2 Nefinanční motivace pracovníků fakulty

Mezi nefinanční motivační faktory je třeba počítat podporu výjezdů akademických pracovníků na kvalitní zahraniční univerzity (včetně výjezdů dlouhodobých) a udělování výzkumného volna pro zásadní výzkumné projekty.

Hlavní nefinanční motivací pro excelentní akademické pracovníky by však měla být příležitost výzkumné a pedagogické práce v tvůrčím, nezávislém a meritokratickém univerzitním prostředí.

6. Společenské angažmá fakulty

Fakulta, jejíž vize je předkládána v tomto plánu, by hrála významnou roli v intelektuálním životě české společnosti, která je jejím hostitelem (Collini, S., *What Are Universities For?*, Penguin Books, 2012, s. 18).

Po změnách v pregraduálním studiu by fakulta dodávala společnosti po všech stranách kvalitnější absolventy, což by významně prospělo především veřejné sféře, v níž je tlak na dodatečné vzdělávání nově graduovaných právníků nižší, než v kompetitivních částech soukromé praxe. Takoví absolventi by rovněž byli poučenějšími účastníky společenského diskursu a platnějšími aktéry či oponenty správy veřejných věcí.

Po změnách v organizaci postgraduálního studia a výzkumu by fakulta dodávala společnosti podnětější výzkumné výstupy, včetně kvalitnějších příspěvků do veřejného diskursu, kvalitnějších vstupů do projektů změn platného práva, a podnětějších návrhů k zahájení takových projektů. Změny požadavků na kvalitu výstupů výzkumné činnosti by z fakulty mohly (a měly) vytvořit svého druhu *think tank*, který bude – při přísném zachování standardů akademické nezávislosti – k dispozici jako obsahově spolehlivý zdroj nezávislých podnětů a kritiky při regulatorních činnostech orgánů exekutivní a zákonodárné moci jakož i samosprávy právních profesí.

Zvýšení požadavků na kvalitu výstupů výzkumné činnosti fakulty by rovněž mělo mít pozitivní vliv na kvalitu tuzemského právního diskursu a na celkové publikační standardy v oboru právo.

Tato verze: 24. května 2013

www.tomasrichter.cz